

Primo Levi i Mladen Makjedo

PISMA

[1]⁵ Zagreb, 21. 10. 1967.

Poštovani [gospodine] inženjeru,

molim Vas da mi oprostite što neizbježno govorim prvo o sebi: jugoslavenski sam prevoditelj i književni kritičar (rođen 1938), zaposlen kao lektor talijanskoga jezika na Sveučilištu u Zagrebu. Do sada sam na hrvatskosrpski preveo Paveseove „Pjesme“⁶ i Calvinova *Raspolovljenog viskonta*,⁷ te brojne suvremene pjesnike u časopisima (od Campane i Ungarettija do Acrocce i Cataffija).

Objavio sam eseje o Leopardiju, Paveseu, Sabi, Calvinu, Montaleu, Lampedusi. Navodim ta imena, jer Vam govore ponešto o mojim interesima i o mome kriteriju, u odnosu prema drugima, a i prema Vašem djelu.

Poznajem naime kako *Primirje*,⁸ tako i *Prirodopisne priče*⁹ (nažalost ne i *Zar je to čovjek*).¹⁰ Obije te knjige su mi se svidjele, ova potonja toliko da sam preveo neke ulomke iz *Ljepotice uspavane u frižideru* te iz *Mirovine*.¹¹

Radio Zagreb bi volio kad bi mogao – s Vašim pristankom – predstaviti ih, a čitali bi ih kazališni glumci (uz moj vrlo skroman komentar) u nekoj od svojih emisija za kulturu.

Nadam se da Vas ta vijest veseli.

Vaše knjige nažalost još nisu prevedene u Jugoslaviji, a upravo to bi bila moja želja, tj. da potaknem zanimanje ponekog izdavača. Dakako, Vi to zavređujete više nego Moravia i toliki drugi.

Nadam se jednako tako da ću Vas jednoga dana moći upoznati, u Zagrebu ili u Torinu, meni tako dragom gradu (bio sam tamo tijekom 1964. i 1966) povezano s proučavanjem Pavesea. Rado bih Vam postavio mnogo pitanja, ali ovom prigodom odolijevam iskušenju. Ionako sam Vam potratio podosta vremena.

Očekujem dakle Vaš odgovor, i unaprijed Vam zahvaljujem.

Srdačno i s dubokim poštovanjem

[Mladen Machiedo].¹²

Adresa: Mladen Machiedo / Puljska 78/III / Zagreb / Jugoslavija

⁵ Redoslijed Machiedovih pisama označen je arapskim, a Levijevih rimskim brojevima.

⁶ Vidjeti: Cesare Pavese, *Poezija*, izd. Mladost, Zagreb 1967.

⁷ U trilogiji *Naši preci*, izd. Matica hrvatska, Zagreb 1965. za koje izdanje druga dva dijela prevodi Karmen Milačić.

⁸ Izvorno *La tregua*, kronološki drugo Levijevo djelo, objavljeno u izdavačkoj kući „Einaudi“ u Torinu 1963. godine.

⁹ *Storie naturali*, izd. Giulio Einaudi, Torino 1965.

¹⁰ Prvo Levijevo djelo, objavljeno 1947. godine kod manjeg izdavača u Torinu.

¹¹ *La bella addormentata nel frigo* i *Trattamento di quiescenza* dvije su od ukupno petnaest znanstveno-tehnoloških parabola u toj Levijevoj knjizi kratkih proza.

¹² U dnu Machiedova pisma, doduše njegove indigo kopije koja nam je dostupna, ne vidi se potpis, pa je zato ovdje u uglastim zagrada.

* * *

[I]¹³ 23. listopada 1967.

Dragi gospodine Machiedo,

zahvaljujem na Vašem preljubaznom pismu. Itekako mi je drago, dapače oduševljen sam, što će *Bella* i gospodin *Simpson*¹⁴ opet oživjeti i dobiti glas na jugoslavenskom radiju; a učinit ćete mi veliku uslugu, ukoliko mi pošaljete kopiju svoga komentara.

A što se tiče jugoslavenskog izdanja mojih knjiga, moram Vas podsjetiti da je u ožujku 1964. izdavačka kuća „Progres“ iz Novog Sada, preko Jugoslavenske autorske agencije, potpisala ugovor s „Einaudijem“ za prijevod *Primirja*, knjiga je trebalo biti objavljena tijekom 1965, ali „Einaudi“, kome sam danas telefonirao, o tome više ništa nije čuo. Može biti da prijevod nije učinjen: u tom slučaju bi mi bilo drago (sudeći prema savršenom talijanskom u Vašem pismu) ako biste se Vi time htjeli pozabaviti. Poznajete li tog izdavača?

Budete li imali prigode dolaziti u Torino, bit će mi drago upoznati Vas, ali i prije – ako Vam mogu biti od pomoći (ili makar samo ugodan) – odgovarajući na Vaša pitanja, slobodno računajte na mene.

Zahvaljujući još jednom, najsrdacnije Vas pozdravljam

Vaš Primo Levi¹⁵

* * *

[2] Zagreb, 18. 12. '67.

Poštovani [gospodine] inženjeru,

veliko Vam hvala na Vašem preljubaznom pismu.

Odgovaram Vam s malim zakašnjenjem, ali ne svojom krivnjom. Naime, odmah sam pisao izdavaču u Novi Sad, ali sve do danas nisam imao odgovora. Naknadno sam se raspitivao u vezi s tim po književnim krugovima: sudeći po tim saznanjima, rečena izdavačka kuća „Progres“ nije baš na zavidnu glasu. Ta knjiga očito nije objavljena. Kad bi barem „Einaudi“ mogao povući autorska prava. Ponajbolje izdavačke kuće su „Mladost“, „Naprijed“ i „Matica hrvatska“ u Zagrebu (ja sam do sada prevodio za prvu i treću), te „Nolit“ u Beogradu; one, ukratko, odgovaraju „Einaudiju“, „Mondadoriju“ ili „Guandi“ u Italiji.

Emisija posvećena Vama bit će emitirana 17. siječnja 1968. u 18 sati, na ovdašnjem Druhom programu, koji se nažalost ne čuje u Italiji. Te dvije pripovijesti bit će predstavljene pod naslovom *Pripovijesti iz budućnosti*. Pitajte me za moj komentar. No, taj je stvarno skroman, više informativan nego kritički. Osim biografskih podataka pruža i obavijest o Vašim dvjema knjigama koje ste napisali o Lageru. Ističe kontinuitet između njih i ove potonje, jer u „oba slučaja čovjek je taj o kome ovisi ponajveći napredak (tehnoški, duhovni) ili

¹³ Gotova sva Levijeva pisma pisana su na prepolovljenom A4 formatu s otisnutim zaglavljem u kojem je adresa s brojem privatnog telefona: PRIMO LEVI / CORSO RE UM BERTO, 75 / 10 128 TORINO / Tel. 58. 60. 25.

¹⁴ Imena protagonista dviju spomenutih Levijevih znanstveno-fantastičnih proza, koje je Machiedo apostrofirao u svom prvom pismu.

¹⁵ Cijelo pismo je pisano strojem, a završetak „Suo Primo Levi“ – rukom.